
Майкова Э.В.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ В ЕВРОСОЮЗ

В статье рассматриваются вопросы и возможности интеграции Украины в ЕС. Освещаются причины, которые стимулируют развитие внешней торговли Украины с ЕС. Обращается внимание на возможность поэтапной интеграции в ЕС, на трудности, которые сопровождают Украину на пути интеграции, на нерешенность многих сложных вопросов, которые мешают интеграционным процессам.

Ключевые слова: интеграция, внешняя торговля, импорт, экспорт, рыночная экономика.

Maykova E.

ECONOMICAL PROBLEMS OF UKRAINE'S INTEGRATION TO THE EU

In the article are considered problems and opportunities of Ukraine's integration to the EU. Reasons covered, that stimulated development of Ukraine's foreign trade from the EU. Attention paid to the opportunity of step-by-step integration to the EU, to difficulties, accompanied Ukraine on the way to integration, to unsolvability of many difficult issues, prevented from integration processes.

Keywords: integration, foreign trade, import, export, market economy.

УДК 339.13.012.42

Писаренко Н.Н.

ВИМІРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ

Стаття присвячена питанням, пов'язаним з оцінкою стану та розвитку української економіки в міжнародних рейтингах. В статті надається ґрунтовний аналіз різних показників (індекс конкурентоспроможності, індекс економічної свободи, тощо) економічного і соціального розвитку України в їх динаміці.

Ключові слова: міжнародний рейтинг, стратегія сталого розвитку, індекс конкурентоспроможності, індекс економічної свободи, вільна економіка.

Постановка проблеми. В умовах кризового розвитку світової економіки загострюється боротьба між державами за виживання, і все більшу роль в сприйнятті тієї чи іншої країни на світовій арені відіграють оцінки, що надаються різноманітними міжнародними агентствами і фінансовими інституціями. Визначивши основні перешкоди на шляху підвищення конкурентоспроможності та економічної свободи, автор робить висновки щодо необхідності трансформації вітчизняної економічної політики в напрямку її спрямування на вирішення вказаних проблем.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання оцінки економічного розвитку, конкурентоспроможності та стану економічної свободи в Україні розглядаються в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів - Юданова Д., Азоєва Г., Долинської М., Соловйова І., Лозової Г., Дикань В., Загорної Г., Власової Ю., та інших.

Однак, огляд коливань рівня української економіки в порівнянні з іншими країнами світу представлений меншою мірою (Данілішин Б., Векліч О.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для прийняття ефективних управлінських рішень щодо розробки та застосування необхідних механізмів реалізації стратегії сталого розвитку виняткове значення мають оцінки відповідності функціонування

окремих національних господарств певним принципам і пріоритетам. Уявлення про це можна отримати відстежуючи моніторинг позиції України на щаблях міжнародних рейтингів економічної, екологічної і соціальної сталості функціонування різних національних економік.

Мета. У світовій практиці найбільш адекватними принципам сталого розвитку вважаються дані про рівні досягнутої сталості функціонування господарства певної країни за індексами конкурентоспроможності та економічної свободи. Тому є сенс розглянути дані щодо моделей соціально-економічного розвитку України саме за цими параметрами.

Викладення основного матеріалу. Загальний основний рейтинг конкурентоспроможності національних економік щорічно репрезентується Світовим економічним форумом (СЕФ). Спочатку він укладався за індексом конкурентоспроможності, а з 2006 р. – за індексом глобальної конкурентоспроможності. Аналіз змін міжнародних позицій конкурентоспроможності української економіки за 2001-2011 р.р., наведених у таблиці 1, показує неоднозначні результати:

Таблиця 1

Міжнародні позиції конкурентоспроможності української економіки за 2001-2011 р.р.

<i>Рік</i>	<i>Місце в міжнародному рейтингу за індексом зростання конкурентоспроможності</i>	<i>Місце в міжнародному рейтингу за індексом глобальної конкурентоспроможності</i>
2001	69-те – серед 75 країн	
2002	77-ме – серед 80 країн	
2003	84-те – серед 102 країн	
2004	86-те – серед 104 країн	
2005	84-те – серед 117 країн	
2006		78-ме – серед 125 країн
2007		73-те – серед 131 країн
2008		72-ге – серед 135 країн
2009		73-те – серед 136 країн
2010		89-те – серед 135 країн
2011		82-ге – серед 136 країн

Зійшовши з 69-го місця на 77-ме серед 80-ти і 86-те серед 104 країн, вона поступово піднялася до 72-го місця серед 135 країн у 2008-2009 р.р. Слід зазначити, що Україна має певні конкурентні переваги з таких складових, як «розмір ринку» і «рівень освіти населення». У той же час помітним є відставання за такими важливими компонентами як «ефективність ринку товарів» та «розвиненість фінансового сектору». Проте, незважаючи на це, Україна поступово зміцнює свої конкурентні позиції і виправляє власний рейтинг, піднявшись з 89-го місця у 2010 р. на 82-ге місце в 2011р. Як і раніше, перша в рейтингу - Швейцарія. Далі йдуть Сінгапур, Швеція, Фінляндія, США, Німеччина, Нідерланди, Данія, Японія і Великобританія. Серед країн колишнього СРСР Естонія – на 33 місці, Литва – на 44-му, Латвія – на 64-му, Росія – на 66-му (в 2011р.). Україна знаходиться в оточенні таких країн, як Ботсвана (80), Тринідад і Тобаго (81) і Намібія (83).

Найбільшими проблемами в Україні залишається корупція (160), податкове регулювання (14,4), доступ до фінансування (13,6), неефективна державна бюрократія (10,3).

Ще один рейтинг конкурентоспроможності економік щорічно складається швейцарською бізнес-школою IMD – Lausanne. Він заснований на чотирьох критеріях: якість роботи органів влади, ефективність бізнесу, ефективність економіки і рівень інфраструктури. Враховуються і такі параметри, як розвиненість фінансового ринку, конкурентоспроможність компаній і інвестиційний потенціал.

За даними минулого року, світовими лідерами стали Гонконг і США. В п'ятірку лідерів входять також Сінгапур, Швейцарія і Швеція. Бере участь в рейтингу і Україна, і на цей раз її

позиції начебто покращились: вона перемістилась з 57 на 56 позицію, повернувшись, таким чином, до рівня кризового 2009 року. Однак це досягнення навряд чи може втілювати оптимізм, оскільки, як вважають аналітики компанії «FOREX MMCIS`group», підвищення рейтингу України багато в чому обумовлене проблемами Греції, яка пропустила її вперед [3]. Тобто, показники самої України практично залишилися такими ж самими. Оцінка ефективності бізнесу не змінилась (55 місце), а оцінка рівня інфраструктури і ефективності економіки взагалі впала з 48 на 51 місце та з 45 на 48 місце відповідно.

Погіршення показників, за поясненням експертів, пов'язане з тим, що помітно зменшилися інвестиції в основний капітал країни. Бізнес не поспішає вкладати свої капітали в непрогнозовану і ненадійну економіку. До того ж будівництво доріг та аеропортів фінансується переважно з держбюджету, що робить транзит вантажів територією України все більш складним і коштовним (бюджету необхідно повернути вкладене).

Таким чином, можливості зростання конкурентоспроможності України в міжнародному рейтингу лише чисто ситуативні, тобто це можливе тоді, коли у інших європейських країн справи ідуть ще гірше.

Однак на даний час навіть найбільш «проблемні» країни Євросоюзу виглядають більш впевнено: Португалія займає 41 місце в рейтингу, Іспанія – 39 місце, Італія – 40 місце, Ірландія – 20 місце. Це може означати, що українська економіка дуже чутлива до шоків впливів, а інвестиційний клімат навряд чи може бути значно покращений.

Особливу увагу слід звернути на рейтинги конкурентоспроможності, тому що, на нашу думку, вони найточніше віддзеркалюють основні проблемні аспекти сталого розвитку української економіки. Оскільки конкурентоспроможність є здатність країни відповідати вимогам конкурентного ринку, запитам покупців, варто визнати, що конкурентоспроможність національної економіки може бути визначена як економічна категорія, що характеризує стан суспільних відносин щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва на основі досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів. Конкурентоспроможність є найважливішим критерієм доцільності виходу на ринок.

Основними перешкодами на шляху підвищення конкурентоспроможності економіки України є: недостатній розвиток інфраструктури; неефективний державний апарат; корупція; стримування внутрішнього попиту; залежність від імпорту, в першу чергу від паливно-енергетичних ресурсів; проблеми з кредитними ресурсами через надзвичайно високі відсоткові ставки; нестимульовальна податкова і амортизаційна політика, тощо.

За окремими показниками, такими як інфраструктура, Україна займає 71 місце, макроекономічне середовище – 112, за рівнем охорони здоров'я і початкової освіти – 74, вищої освіти і професійної підготовки – 51-е, за ефективністю ринків товарів – 129, фінансового ринку – 116, складності ведення бізнесу – 103, рівень інновацій – 93.

Все це відбивається і в розрахунках сумарного індексу якості життя (Total index of quality of life-QLI), що відображено в оцінках «International Living Magazine» і вміщено в щорічних спеціальних оглядах Quality of Life Index, наведених у таблиці 2.

Таблиця 2

Місце України в міжнародному рейтингу за якістю життя

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Місце України за QLI	56	64	62	61	62	60

Хоча цей індекс не демонструє великих коливань, що може свідчити про стан певної стабільності, однак втрата країною декількох позицій протягом останніх років дає підстави визначити її дещо умовною. На даний час Україна посідає одне з найнижчих місць за якістю життя серед усіх європейських та пострадянських країн.

Вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності економіки України і перетворення її у країну високого рівня життя можливе тільки за умови побудови ефективного регулятивного механізму забезпечення економічної безпеки.

В першу чергу необхідно узгодити зусилля, що активізують процес відродження конкурентоспроможності економіки України:

- посилення інвестиційної спрямованості державного бюджету;
- відновлення фінансової стабільності;
- активізація заходів амортизаційної політики;
- введення стимульованої податкової системи;
- розвиток інновацій та впровадження НТП;
- введення контролю за монопольною поведінкою учасників ринку;
- введення реальних економічних важелів стимулювання зростання економіки;
- відновлення процесу зменшення кредитних ставок;
- стимулювання економії енерго- та ресурсовитрат;
- вдосконалення нормативно-правової бази розвитку конкурентного середовища;
- постійний розвиток і вдосконалення інфраструктури;
- посилення макроекономічної стабільності;
- підвищення ефективності товарних ринків;
- нейтралізація ризиків стагфляції;
- підвищення продуктивності праці;
- здійснення всебічного розвитку людського капіталу та підвищення фаховості трудових ресурсів.

Наступним етапом розгляду соціально-економічного розвитку України можуть бути рейтингові моделі оцінки економічної свободи, які існують паралельно, взаємодоповнюючи одна одну.

Перший рейтинг укладається американським інститутом Катона (The Cato Institute) і канадським Інститутом Фрейзера (The Fraser Institute), які обчислюють місце країни за індексом економічної свободи в світі (Economic Freedom of the World Index) через такі показники, як: частка держави в економіці, правовий захист власності, стабільність монетарної системи, свобода зовнішньоекономічної діяльності, державне регулювання кредитних, трудових відносин та діяльності підприємств.

Місце України за індексом економічної свободи у світі за цим рейтингом (The Cato Institute, The Fraser Institute) представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

Місце України за індексом економічної свободи у світі

<i>Рік</i>	<i>Місце в міжнародному рейтингу економічної свободи</i>
1995	123-тє серед 123 країн
2000	116-тє серед 123 країн
2005	112-тє серед 141 країни
2011	125-тє серед 141 країни

Наведені в таблиці 3 дані міжнародного рейтингу України свідчать про доволі низьке значення рівня економічної свободи. І хоча виявлена динаміка показує відносно високі темпи лібералізації економіки України в 1995-2005 р.р., в процесі поступального руху національного господарства, проте зміни позиції України в 2010-2011 р.р. демонструють їх різке гальмування [1].

Як бачимо, за цим рейтингом Україна зайняла 125-тє місце, розташувавшись за Сенегалом і випередивши Ефіопію, С'єра-Леоне и Мозамбік.

Індекс економічної свободи в світі оцінює рівень свободи економічної діяльності в 141 країні в п'яти головних сферах: розмір урядових установ, правова система і захист прав вла-

сності, доступ до «здорових грошей» (тобто до грошей, які надійно виконують функцію економічного обігу і не виступають прихованим механізмом додаткового оподаткування з боку держави шляхом інфляції), свобода міжнародної торгівлі і регулювання кредитного ринку, ринку праці і бізнесу.

Найгірші показники Україна має в сфері правового захисту і прав власності, а також в сфері доступу до «здорових грошей», тобто таких, що надійно виконують функцію економічного обміну. Саме в останній категорії Україна займає 138 місце серед 141-ї країни.

Другий рейтинг щороку укладається дослідницьким центром «The Heritage Foundation» за індексом економічної свободи і публікується відомим «The Wall Street Journal». Для визначення місця країни в ньому враховується 10 категорій показників торговельної, монетарної, податкової політики, стану фінансових послуг, цінового регулювання і стабільності, наявності «чорного ринку», тощо, на основі використання 50 наборів різноманітних даних економічного, фінансового, законодавчого, адміністративного характеру. У підсумку визначається місце кожної країни в одній з чотирьох груп світової спільноти як – «вільної економіки», або такої що наближується до неї, «переважно вільної економіки», «переважно невільної економіки» та «репресивної економіки». При цьому країни з більшою економічною свободою мають більший потенціал зростання економіки і процвітання, ніж країни з меншою економічною свободою. Тобто, можна сказати, що цільова спрямованість міжнародних рейтингів економічної свободи визначає адекватність господарства певної країни ліберальним принципам, дотримання яких сприяє її розвитку та нарощуванню багатства в ній (підвищення матеріального добробуту громадян)[2].

Таблиця 4

Місце України за індексом економічної свободи за оцінкою «The Heritage Foundation»

<i>Рік</i>	<i>Місце в міжнародному рейтингу економічної свободи</i>
1995	95-те серед 101 країни
2000	129-те серед 159 країн
2005	101-ше серед 154 країни
2008	133-те серед 157 країн
2011	163-тє серед 179 країн

З даних таблиці видно, що Україна так і не змогла досягти позиції країни з високим рівнем економічної свободи. Впродовж останніх трьох років вона втратила 30 позицій, перейшовши з 133-ої сходинки (у 2008р.) рейтингової таблиці на 163-тю. До цього можна додати, що Україна займає 152 місце серед 183 країн за показниками сприятливості інвестиційного клімату в рейтингу Doing Business, який складається Всесвітнім банком і Міжнародною фінансовою корпорацією.

Висновки. Проаналізувавши місце України серед інших країн світу за досліджуваними міжнародними рейтингами, доходимо до висновку про недостатній рівень зусиль, прикладених країною для розвитку власного економічного прогресу та досягнення вищого рівня економічної свободи. Основними перешкодами на шляху підвищення конкурентоспроможності української економіки є:

- неефективний державний апарат;
- корупція;
- недостатній розвиток інфраструктури;
- стримування внутрішнього попиту;
- залежність від імпорту;
- проблеми з кредитними ресурсами;
- нестимульована податкова політика, тощо.

Все це дає підстави для таких висновків:

-
- нагальною є необхідність термінової трансформації вітчизняної економічної політики, її спрямування на вирішення вказаних проблем;
  - нагальним є прискорення вже розпочатих в країні радикальних реформ національної економіки, застосування реальних економічних важелів стимулювання її зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Economic Freedom of the World.2011Annual Report [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.cato.org/pubs/etw/efw2011>
2. Get the data.2008 Index of Economic Freedom. Annual Report [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.heritage.org/research/fitures/index/country>.
- 3.Агенство Бізнес Моніторингу «FOREX MMCIS group» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.r.52.ru>

Писаренко Н.Н.

ИЗМЕРЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В МЕЖДУНАРОДНЫХ РЕЙТИНГАХ

Статья посвящена вопросам, связанным с оценкой состояния и развития украинской экономики в международных рейтингах. В статье представлен обстоятельный анализ различных показателей (индекс конкурентоспособности, индекс экономической свободы) экономического и социального развития Украины в их динамике.

Ключевые слова: международный рейтинг, стратегия устойчивого развития, индекс конкурентоспособности, индекс экономической свободы, свободная экономика.

N.Pysarenko

INDICATING OF SOCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN INTERNATIONAL RATINGS

The article is dedicated to the assessment of the condition and development of Ukraine's economy in international ratings. The article offers a detailed analysis of various indicators (competitiveness index, economic freedom index, etc.) of economic and social development of Ukraine in dynamics.

Keywords: international rating, strategy of sustainable development, competitiveness index, economic freedom index, free economic.

УДК 656.07+336.74

Семенова С.М.

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті узагальнено існуючу класифікацію грошових потоків підприємства і запропоновано її вдосконалення відповідно до потреб стратегічного управління з урахуванням галузевих особливостей водного транспорту.

Ключові слова: грошові потоки, ознака класифікації, стратегічне управління.

Постановка проблеми. Грошові потоки є складною та багатоплановою економічною категорією, що використовуються як інструмент оцінки, засіб платежу та заощадження, є ресу-